

Adatok a veszprémi ötvösség történetéhez

A XVII. század végétől dunántúli városaink egyre fokozódó művészeti fellendülése az ötvösművészet számára is juttatott jelentékeny feladatokat. A vezető szerepet ebben kétségkívül Sopron és Győr vitte, de elvitathatatlan jelentősége volt Pápa, Komárom, Kőszeg városoknak is. Az újabb kutatások viszont Veszprém ötvösségtörténeti múltját világítják meg.

A török hódoltság után Veszprém és Székesfehérvár fejlődésében a feltételek azonosak voltak. Nem nagy távolságra egymástól, jó utakkal összekötve, e két város fejlődésében hasonlatosságok találhatók. Az ötvösségben Veszprém néhány évtizeddel mégis megelőzte a székesfehérvári kezdeményezéseket.

Veszprém régi művészete elevenedik meg a levéltári adatok fényében. Már a XVII. század végén mesterek, művészek telepedtek le ide. A levéltári adatok XVIII—XIX. századi építészek, kőművesek, kőfaragók, festők, szobrászok, ötvösök és más művészek veszprémi tevékenységéről értesítenek. Figyelemmel kísérhetjük őket mindkét évszázad folyamán; társadalmi életük és szerepük, gazdasági helyzetük, mindennapi életük megelevenedik a levéltári okmányokból. Veszprém ennek ellenére sem ért el privilegizált helyzetet megyéje területén. A megye más helyiségei is jelentős szerephez jutottak a barokk-kori művészet fellendülésében. Főleg Pápán éltek szépszámmal művészek, művészi-kézművesek, de Sümeg, Keszthely szerepe sem hagyható figyelmen kívül. Pápa volt a literátus város, a dunántúli kálvinista szellemi élet központja. Ennek mintegy ellentéte Sümeg, a veszprémi püspök kuriális rezidenciája. Onnan irányította Padányi Bíró Márton az egyházmegyei rekatolizációt és az egyházbirtokok kormányzását. Megbízásai alapján az egyházmegyében építészek, festők, ötvösök dolgoztak. Babos György volt a tiszttartója, neve a XVIII. század közepétől számos művészeti vonatkozású megrendelésnél felmerült. A rekatholicizmusba vetett hite és csakis annak virágzásáért áldozott vak buzgalma vezette el a barokk-kori mecénás főpapok sorába. Keszthelyen a Festeticsek centrumában, a kastély

körül alakul ki egy másik művészeti gócpont. Sok tekintetben hasonlatos volt Keszthely helyzetéhez, Pápa ahol a civis kálvinisták mellett nem maradtak el a főúri megrendelések sem, az Esterházyak részéről.

Veszprém megye művészeti központjai, vallási, társadalmi széttagoltságuk mellett sem veszítették el a kapcsolataikat. Nem egyszer „képíró” érkezik valamelyik helységbe Pápáról, „aranyozó” indult Keszthelyről a falusi templomok feldíszítésére. Mesterek vándorlása élénkíti a Veszprém megyei művészeti életet.¹

Veszprém város ötvösségtörténete, levéltári adataink alapján a XVII. század végéig visszavezethető. 1696-ban Veszprémben lakott, ott házzal rendelkezett Petrus aurifaber.² 1715-ben az oklevelekben Stephanus Ötvös szerepel.³ Talán azonos volt Eötvös Istvánnal, aki tizenhárom évvel később, 1728-ban még Veszprémben tevékenykedett. Eötvös István általában veszprémi illetőségére utaló az, hogy földdel, házzal rendelkezett ott. 1717. évben keltezett eladólevélből értesülünk, hogy a csopakai út mentén a Benke-irtásán levő két hold szántóföldjét eladta Goblus Lakatjártó Györgynek.⁴ Az okmány Fülöpszállási Eötvös István néven említi, ami származására is rávilágít. 1725-ben kellemetlensége támadt a városi magistrátussal „szitkok mondása” miatt.⁵ Az oklevél szerint fogadalmat tett a veszprémi jegyző előtt írásban, hogy az Istent többé nem káromolja. Az oklevél, melyet Eötvös István személyesen is aláírt, komor sorokat tartalmaz: fogadja a magistrátusnak, hogy amennyiben „szitkok mondásában tapasztaltatik, további kegyelem nélkül, mindennemű törvényes utaknak és mentségeinek félretételével, kirekesztésével, csak reversális levele erejével, kővel veretessen agyon.” Eötvös István aurifaber 1728-ban még háztulajdonos Veszprémben.⁶

Az 1748. évi összeírásban Ötvös Jánosné szerepel, aki bizonyára ezüstműves mester özvegye lehetett.⁷ Egyévvél később 1749-ben a conscriptiókban Nemes Gubránzky István ötvös neve szerepel.⁸ A század közepén, 1751—1756 között felmerül Klancz

János ötvösmester neve, aki „német-ötvös”-ként is szerepel a forrásokban.⁹

A XVIII. század közepén más ötvösök telepedtek le, fejtettek ki Veszprémben működést. 1751 körül merül fel először Nánai Mihály neve, aki a következő fél évszázad alatt Veszprémben tevékenykedett, úgy is mint az ötvösök vezető egyénisége, úgy is mint a városi igazgatásban szerepet játszó személyiség. 1751-ben az összeírásokban már szerepel.¹⁰ Nevével a következő évtizedekben ismét találkozunk, hol az ötvösök, hol a város életében vezető tisztséget betöltő polgárok között. Pl. 1765-ben vásárbíró, 1770-ben szabad vajda, 1774-ben tanácsbeli.¹¹

1770 júliusában Kuktics János ötvös perbe fogja a városi tanács előtt.¹² Kuktics beadványában arra hivatkozik, hogy korábban már panasszal fordult a tanácshoz Nánai Mihály ellen, amiért legényeit elcsábította. Előadja, hogy akkor a tanács olyan „senten-

1. Úrvacsora osztó serleg, ezüst, trébelt. Tótvázsony, ref. egyház. Nánai Mihály veszprémi ötvös műve. 1761.

1. Hl. Abendmalspokal, Silber, getrieben. Tótvázsony, Reformierte Kirche. Arbeit des Veszprémer Silberschmiedes Mihály Nánai. 1761.

1. Ciboire en argent, au repoussé. Tótvázsony, Eglise protestante. Oeuvre de Mihály Nánai, orfèvre de Veszprém. 1761.

1. Потир для причащения, выколотое серебро, с. Тотважонь, реформатская церковь, работа веспремского ювелира Мияха Нанаи, 1761 г.

tiát” hozott, hogy amennyiben a jövőben ez a cselekedet bármelyik mester részéről megismétlődne, úgy érdemes büntetést fognak rá kiszabni. Kuktics János hivatkozik továbbá arra, hogy ő Válban tartózkodott és mire onnan visszatért, Nánai Mihály elcsábította legényét. Nánai megbüntetését kéri. Az oklevelekből az ügy további kimenetelére nem derül fény.

1774-ből kelt irat szerint Veniger József pert indított Nánai Mihály ellen 350 frt-ért, annak kamataiért és összes költségeiért. Tanácsbeliek mentek ki az ötvös házához és annak egész házáat, „circum ferentiajával exequálták, realiter és effektive assignálták” és átadták a „creditornak”.¹³

1780-ig megtartotta Nánai tisztségeit a városnál. Ebben az évben folyamodványt adott be, melyben előadta, hogy a közügyek lekötik, az ötvösségben keveset tud dolgozni.¹⁴ Lemond a tisztségéről, korára hivatkozva megjegyzi, hogy nehezen viseli már a fáradságot. Ügylátszik kisebb megbízásai azonban ezután is voltak a várostól, — 1791-ben 25 ft-ról 35 ft-ra emelik fizetését. 1793-ban „fertály mester” megbízatásáról is lemond. 1801-ben a Buhim-völgy utcára kiterjedő kertjével együtt „öreg Nánai Mihály” eladja házáat. Tekintélyes ingatlan lehetett, ugyanis vételárát 1300 frt-ban állapították meg.¹⁵

Nánai Mihály művészetéről fogalmat alkothatunk az 1761-ből való tótvázsonyi kehely alapján.¹⁶ (I. kép). A trébelt fehérezüst kehely ornamentikáját a barokk-kori ötvösség díszítőkincseiből merítette. Korának kehelytípusát jellemzi a három bordával mezőnyökre osztott talp. Az egyes mezőnyök trébelt kagylódíszekkel ékesítettek. Bécs felől érkezett hazánkba ez a stílus. Nánai Mihály műve a bécsi mintájú kelyhek szerényebb, provinciálisabb változata. Fő ékessége a kagylódíszes talp, míg nodusza szögletes balluszter idomú. Utóbbit viszont a kor egy másik kehelytípusától, a sokszögű, vízszintes irányban többször tagolt, kupola idomú talpas kelyhektől kölcsönözte. Nánai művében így a barokk-kori kelyhek két stílusirányzata egyesül, amit sima kupája is igazol. Az osztott talpú, mezőnyökben ornamensekkel ékes kelyhek ugyanis álta-

2. Úrvacsoraosztó serleg részlete. Tótvázsony, ref. egyház.
2. Detail vom Hl. Abendmaispokal. Tótvázsony, Reformierte Kirche.

2. Détail du ciboire. Tótvázsony, Eglise protestante.
2. Деталь потира для причащения, Тотважонь, реформатская церковь.

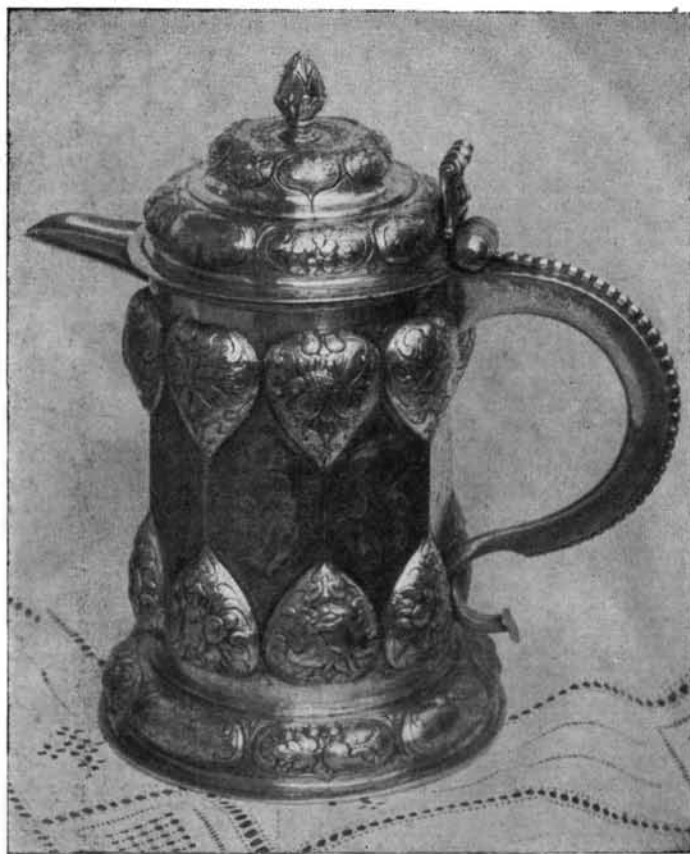
lában kupakosárban ülnek. Kupakosarukat vagy kupájukat a talppal azonos módon tagolták mezőnyökre, díszítésüket is azonosan alakították ki.

Nánai Mihály tótvázsonyi kelyhének talpcikkeit a díszítmények is provinciális mester munkájára mutatnak. (2. kép). Ornamentikában túlszárnyalta őt egy barokk-kori, eddig ismeretlen veszprémi ötvös, kinek egy nagyszerű alkotása maradt fenn a megye területén, megőrizve Veszprém város ötvös bélyegét is.

Nánai Mihály kortársa volt Kuktics János. 1764 körül megvette Grünschnek Antalné házát Veszprém-ben és ezzel kezdődött itteni viszontagságos élete.¹⁷ A jelek szerint Bécsből jött. Szorgalmas, de szegény mesterember lehetett. Nánai Mihály életrajzával szemben, az övé hányt-vetettnek bontakozik ki az oklevélből. Sokszor perbe fogták a városban. Már letelepedése után kellemetlenségei támadtak. A ház amelyet megvásárolt, „annyira elrongálódott” hogy azonnali kijavítás elmulasztása esetén nem lehetett benne lakni. Ez hosszú pereskedést váltott ki: 1768-ig tartott és sok fáradságot, pesti utazást, költséget jelentett. A periratok mu-

tatják, hogy Kuktics János letelepedését követő házvásárlása sokat foglalkoztatta a hatóságokat. Már 1765-ben zálogba vették összes ingó- és ingatlan javait 100 rhenusi forint kölcsön miatt, melyet Ányos Antaltól kapott.¹⁸ 1766-ban a körülötte felmerülő állandó anyagi nehézségek miatt a veszprémi tanács kimondja: a jövődében „nem teherbíró” embert a városi polgárok sorába beiktatni nem lehet.¹⁹

1765-ben berendezkedik, Bognár István asztalosmester bútort készít számára. Számlájából a többi között kiderül: csinált számára három darab fát, melyen az ezüstöt szokták reszelni.²⁰ 1767-ben „determináltatott”, hogy Kuktics János ötvös javait eladják és a bevételt hitelezőinek tartják fenn.²¹ 1769-ben ezüst finomság vizsgálására használt próbakő miatt a város magistrátusa előtt pereskedik Panicz Erzsébettel,²² 1770-ben a városi magistrátust felkeresi Szokoly József és panaszt tesz Kuktics Jánosra. Megállapodást kötött az ötvössel egy kard és egy aranygyűrű elkészítésére, ezért 32 ezüstöt adott át neki. Mivel a munka még nem készült el, kéri a magistrátus közbenjárását. 1771-ben Horváth Pál kanonok kelyhet készített vele.²³ 1770-ben a város

3. Úrvacsoraosztó kupa, ezüst, trébelt, aranyozott, Veszprém ref. egyház. C. B. M. mesterjegy, 17. sz.

3. Hl. Abendmahlspokal, Silber, vergoldet. Getriebene Arbeit. Veszprém, Reformierte Kirche. Mit Meisterzeichen C. B. M. 17. Jh.

3. Coupe en argent, travaillé au repoussé. Veszprém. Église protestante. Poinçon de maître C.B.M. de XVIIe siècle.

3. Кубок для причащения позолоченное выколотое серебро Веспрем, реформатская церковь, со знаком мастера C. B. M., 17. в.

4. C. B. M. mesterjegy.

4. Meisterzeichen C. B. M.

4. Poinçon de maître C.B.M.

4. Знак мастера C. B. M.

kidoboltatta, a „Méltóságos urasság commissiojából”, hogy ha valakinek Kuktics János ötvös tartozna, az jelentse a magistrátusnak.²⁴ 1773-ban a magistrátushoz folyamodik Bognár István „tischler”, hogy 15 frt adóssága megfizetésére, valamint két lat és egy nehezék ezüstje visszaadására kötelezzék az ötvöst.²⁵ Veszprémi szereplésének leg-szomorúbb részlete 1778. évi beadványa, melyben megrázóan előadja, hogy műhelyének felszerelési tárgyait is „concredálta”. Zálogba adta a mesterségéhez való eszközöket: „Stenceleket”, rézedényeket, réz gyertyatartót, egy ezüstmetsző ollót, fogókat és próbakövet, magyar gombhoz való vasakat, görbe vasat, csillagos vasat, hamvverőt, két könyvet, melyben mesterségéhez való minden „írási és rajzolási benne vannak”.²⁶

Beadványából lényegében megismerjük egy veszprémi XVIII. századi ötvös kis műhelyfelszerelését.

1780-ban Kuktics János ötvös már nem volt életben. Ebben az évben özvegyen maradt felesége házasságot kötött Kartinelli Károly ötvössel, aki az

oklevelekben Kardinális Károly néven is szerepel.²⁷ Kartinellinek 1780-ban Veszprémben már in-colatusa volt. Csak néhány évig szerepel a városban, de már 1780-ban panaszt emelt Nánai Mihály ellen legénye elcsábításáért.²⁸ Rövid pályafutásáról a levéltári okmányok árulják el, hogy Veszprémben gyökeret verni nem tudott. Szereplése nyugtalan egyéniségre vall, aki gyakran ellentmondásba kerül a magistrátussal, saját családjával. 1783 után neve már nem fordul elő.

Nánai, Kuktics és Kartinelli kitöltik a XVIII. század második felét. Céhen kívüli mesterek voltak, akik legényeket foglalkoztattak. Az 1783-ban Keszthelyen működő Denkovits György ötvös a veszprémi magistrátushoz intézett levelében azt írja, hogy Baizát János ötvöslegény tőle elszökött, úgy tudja több ízben dolgozott Veszprémben is.²⁹ Kartinelli Károly is előbb ötvöslegényként tevékenykedett Veszprémben, minden bizonnyal Kuktics János műhelyében. Annak halála után vette feleségül özvegyét. Így Kuktics mesterségének gyakorlási jogát örökölte.

Hármuk közül a legtevékenyebb Nánai Mihály lehetett. Az írott emlékekből kiolvasható, hogy szín-

5. Úrvacsoraszó serleg, ezüst, trébelt, aranyozott. Szentgál, ref. egyház. 1783.
5. Hl. Abendmalspokal; Silber, vergoldet, getrieben. Szentgál. Reformierte Kirche. 1783.
5. Coupe en argent, vermeil, travaillé au repoussé. Szentgál, Église protestante. 1783.
5. Потир для причащения, позолоченное выколотое серебро с. Сентгал, реформатская церковь, 1783 г.

tén legényekkel dolgozott, jelentékeny műhelyt tartva fenn. A körülmény, hogy a magistrátus előtt legényszábitás miatt többször bepanaszolták, mutatja, hogy a legény-szerződötetés, legalábbis Veszprém-ben, ez időben sok nehézséggel járt. Talán a feladatok sem voltak akkorák, hogy megfelelő megélhetést biztosítsanak az ott letelepedettek számára.

A városi polgárság hátrahagyott leltárai és végrendeletei alapján rekonstruálhatók a feladatok is, amit elláttak Veszprém-ben az ötvösök. Az egyházi megbízások mellett a veszprémi polgárság részére is dolgoztak. Főleg a viselet és ruházat szükségleteit, ékszereket állítottak elő: dolmányra, mentérel való filigrán ezüstgombokat, különféle ezüst csatokat, ezüst hajtűket, boglárokat. 1798-ban Frantz Pál végrendeletében 42 lat ezüst evőeszközlől rendelkezett. Csaknem 100 ezüstgomb, laibira való ezüst kapcsok, ezüst láncok, ezüst numizmák voltak hagyatékában. Ezüsből kardot, aranyból gyűrűket készítettek a polgárság megrendeléseire.

A veszprémi ötvösök sorát, a XIX. század első felében, 1831 körül Zanetti Lőrincz³⁰ és 1849 körül Sterk Fülöp zárja le.³¹

A veszprémi ötvösök hiteles műveinek felkutatása elkezdődött ugyan, de az eddig jegyzékbe vettek száma még mindig csekély. További kutatásoktól jelentősebb eredmények várhatók. Mindenesetre már az eddig ismert művek alapján is kialakul a veszprémi régi ötvösművészet vázlatos képe. A néhány hiteles alkotás nem maradt el művészi színvonal tekintetében a többi dunántúli városétól.

Kőszeghy Elemér egy kéziratában a legrégebb veszprémi ötvösemléknek a református templom ezüst kannáját tekinti³² A hólyagos talpon álló kanna hasábos testét, élein, alul és felül virágos díszítésű hólyagok ékítik. Kétszer tagolt fedelén hólyagkoszorúban virágok, tetején fenyőtoboz. Ívelt füle címerpajzsban végződik. Kideríthetetlen, hogy milyen adatok alapján sorolta be Kőszeghy Elemér a veszprémi kupát a XVII. századi veszprémi ötvösművek közé. Az azon levő C. B. M. monogramot a legrégebb veszprémi mesterjegynek tekintve. (4. kép). Életműve kötelez bennünket, hogy véleményét elfogadjuk anélkül, hogy a vonatkozó forrást ma

ismernénk. A kupát gazdag trébelt és vésett növényi ornamentika borítja, különösen finom vésett részletekkel. Utóbbi motívumkincse feltétlenül magyar mester művére utal. A trébelt részletek se mutathatnak augsburgi, vagy más német forrásokra³³ (3–4. kép).

A XVII. század végétől a XVIII. század harmadik negyedéig terjedő időszak veszprémi készítési ötvösműveinek azonosítása hátra van még. A XVIII. század harmadik negyedéig nem találunk jelzett, hiteles veszprémi ötvösműveket. 1783-as évszámot

6. Úrvacsoraosztó serleg részlete. Szentgál, ref. egyház. Veszprémi városbélyeg és a 13-as finomsági jegy a talp peremén.
6. Detail vom Hl. Abendmalspokal. Szentgál, Reformierte Kirche. Stadtzeichen von Veszprém und Feinheitsstempel 13 am Rand des Sockels.

6. Coupe en vermeil, au repoussé. Szentgál, Église protestante. Sur le rebord du pied l'estampille de la ville de Veszprém et la marque du titre 13.
6. Деталь потира для причащения, с. Сентгал. Печать города Веспрем и проба металла 13 на кромке подножки.

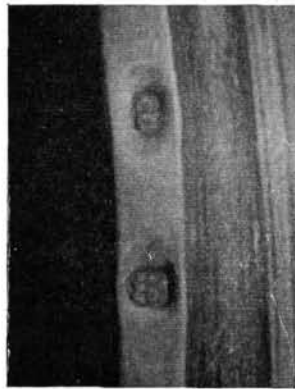
7. Úrvacsoraosztó serleg, ezüst, trébelt, Szentgál, ref. egyház. Veszprém város bélyegével és C. E. mesterjeggyel jelzett
7. Hl. Abendmalspokal; Silber, getrieben. Szentgál. Reformierte Kirche. Mit Stempel der Stadt Veszprém und mit Meisterzeichen C. E.
7. Détail de la coupe de Szentgál, Église protestante. Signée de l'estampille de la ville de Veszprém et du poinçon de maître C.E.
7. Потир для причащения, выколотое серебро, с Сентгал, реформатская церковь, с печатью города Веспрема и знаком мастера С. Е.

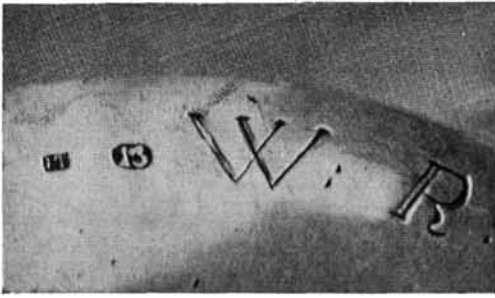
8. Veszprémi finomsági próba, 18. sz.
8. Zeichen des Feingehaltes von Veszprém, 18. Jh.
8. Essai d'alliage de Veszprém, XVIIIe siècle.
8. Веспремская проба металла, 18. в.

9. Veszprémi finomsági próba és városbélyeg, 1783
9. Zeichen des Feingehaltes von Veszprém und Stempel der Stadt. 1783.
9. Essai d'alliage de Veszprém et poinçon de la ville. 1783.
9. Веспремская проба металла и печать города, 1783 г.

10. Veszprémi mesterjegy és városbélyeg a 18–19. sz. fordulójáról
10. Meisterzeichen und Stempel der Stadt Veszprém, von Wende der 18/19. Jh.
10. Poinçon de maître et poinçon de la ville de Veszprém, du tournant du XVIIIe et du XIXe siècle.
10. Веспремский знак мастера и печать города конца 18. — начала 19. в.

11. Veszprémi városbélyeg és mesterjegye a 19. sz. elejéről.
 11. Veszprémer Stadt- und Meisterzeichen; Anfang des 19. Jhs.
 11. Poinçon de la ville et du maître, de Veszprém, du début du XIXe siècle.
 11. Печать города Веспрем и знак мастера, начало 19. в.

12. Nánai Mihály mesterjegye, 18. sz.
 12. Meisterzeichen von Mihály Nánai; 18. Jh.
 12. Poinçon de maître de Mihály Nánai. XVIIIe siècle.
 12. Знак мастера Михая Нанаи, 18. в.

13. Zanetti Lőrinc mesterjegye, 19. sz. eleje.
 13. Meisterzeichen von Lőrinc Zanetti; Anfang des 19. Jhs.
 13. Poinçon de maître de Lőrinc Zanetti. Début du XIXe siècle.
 13. Знак мастера Лёринца Занетти, начало 19. в.

visel a szentgáli református templom ezüst kelyhe. Ez őrizte meg a legrégebb Veszprém városi próbabélyeget is. A kehely elegáns barokk alkotás. Nánai Mihály már említett művével szemben, talpát három borda tagolja. Az egyes kartusokban búzakévek és virágok, ezek a kupakosáron ismétlődnek. Készítője a barokk ötvösség avatott mesterének látszik. (5–6. kép).

A XVIII. század végi, már a klasszicizmus felé közeledő későbarokk munka a szentgáli református templom egy másik, kerek tagolt talpú kelyhe. Körte alakú nodusza, kihajló szájpereeme van (7. és 8. kép). E veszprémi városbélyeggel jelzett munka beilleszkedik egy országosan jelentkező stílusáramlatba. Ékességét formai szépsége, s nem annyira a rávetett díszítés biztosítja.

A veszprémi ötvösök egymás közötti pereskedéseiről fennmaradt oklevelek a próbajegy alkalmazásáról őriztek meg adatokat. 1780-ban Nánai Mihály és Kartinelli Károly között nézeteltérések támadtak.³⁴ Kartinelli Károly Kász Jud nevű veszprémi lakosnak egy pár ezüst csatot készített. Később azt elvitték Nánai Mihályhoz a finomság megvizsgálása végett. Nánai azt állította, hogy a csat nem az előírásnak megfelelő 13 próbás ezüst, hanem legfeljebb csak 10 próbás. Ez arra mutat, hogy a veszprémi ötvösök is kötelezve voltak a 13 próbás ezüst felhasználására. Kartinelli a városi tanácshoz folyamodott. Bemutatta Kász Jud csatját és egy másikat, melyet Nánai készített egy városi mészáros számára. Ekkor derült ki, hogy Nánai ezüstje sem ütötte meg a 13 próbás finomságot. Nánai mentségére azonban előadja, hogy a megrendelő ezüstjét úgy használta fel, ahogyan az hozta, vizsga nélkül. Midőn a tárgy elkészült, nem ütött arra próbát, csak névbélyegével jelezte.

Nánai Mihály előadásából kiderül, hogy a névbélyeg mellett a 13-as próbát is használták a veszprémi ötvösök. A veszprémi 13-as próbát is ismerjük (9. kép). Úgyszintén újabban azonosítottuk a veszprémi város bélyeget is. Ez pajzsba zárt W, fellette a 13. szám rajzával (10. és 11. kép). A mesterjegyek közül Nánai Mihály és Zanetti Lőrinc mesterjegye ismeretes³⁵ (12. és 13. kép). Ezenkívül megfejtésre váró veszprémi mesterjegye az, mely a C. F. és I. L. monogramot viseli.

Az Iparművészeti Múzeum és a veszprémi Bányászati Múzeum által közösen szorgalmazott és támogatott kutatások még számos adattal gazdagíthatják a veszprémi ötvösművészet történetét, amivel gazdagabbá válik iparművészettörténetünk múltja

Somogyi Árpád

JEGYZETEK

- 1 Veszprémi püspöki levéltár. Padragi szószék megrendelése. Különféle irományok, iratcsomó. A megrendelés tájékoztató bennünket a mesterek összevonásáról. Keszthelyi, pápai, sümegi művészek közreműködésével készült el.
- 2 Conscriptio Oppidi Veszprém. Veszprémi Állami Levéltár (a továbbiakban VÁL.).
- 3 Conscriptio Incltyi Cottus Weszprimiensis. Országos Levéltár, Archivum Regnicolare. Lad. HH No. 10. fr. 2.
- 4 Különféle irományok. I. 21. VÁL.
- 5 Különféle irományok. I. 40. VÁL.
- 6 Conscriptio Regnicolaris Oppidi Weszprém ex parte civitatensium per ejusdem loci juratos. Diebus 28 et 29 mensi may Anno Dni. 1728 peracta. Fasc. II. No. 90.
- 7 Conscriptio Oppidi Weszprém. VÁL.
- 8 Conscriptio Dominalis Civitatis Episcopalis Weszprem in Anno 1729. VÁL.
- 9 Conscriptio Domestica pro quanto contributionali. 1754. VÁL, Közgyűlési és tanácsülési iratok. Fasc. 7.
- 10 VÁL, Poleta contributionalis, 1751/52.
- 11 Conscriptio Domestica pro contributionis quanto 1762/63. és Tanácsülési iratok, 1765. VÁL.
- 12 VÁL, Különféle irományok, VII. 82.
- 13 VÁL, Különféle irományok, IX. 3.
- 14 VÁL, Különféle irományok, XII. 54.
- 15 VÁL, Tanácsülési jegyzkv. 1801. 31. p.
- 16 VÁL, Tótvázsonyi ref. egyház ingóságai, Szentgál község iratai. Veszprémi Bakonyi Múzeum, iparművészettörténeti nyilvántartása.
- 17 VÁL, Különféle irományok, VI. 20. és VII. 91.
- 18 VÁL, Tanácsülési jegyzőkönyv, 1765, 520–521.
- 19 VÁL, Tanácsülési jegyzőkönyv, 1766, 588.
- 20 VÁL, Különféle irományok, VI. 91.
- 21 VÁL, Tanácsülési jegyzőkönyv, 1767, 22.
- 22 VÁL, Tanácsülési jegyzőkönyv, 1769, 96.
- 23 VÁL, Tanácsülési jegyzőkönyv, 1770, 152.
- 24 VÁL, Különféle irományok, VII. 43.
- 25 VÁL, Különféle irományok, VIII. 12.
- 26 VÁL, Különféle irományok, XI. 5.
- 27 VÁL, Különféle irományok, XII. 18.
- 28 VÁL, Különféle irományok, XII. 17.
- 29 VÁL, Különféle irományok, XIV. 41.
- 30 VÁL, Veszprém M. városának portióbéli tartozását az 1829/30 Esztendőre nézve kimutató lajstrom.
- 31 VÁL, összeírások, 1849.
- 32 Kőszeghy Elemér hagyatéka. Iparművészeti Múzeum adattára: jegykorpusz.
- 33 Veszprém Bakonyi Múzeum, iparművészettörténeti nyilvántartás.
- 34 VÁL, Különféle irományok, XII. 17.
- 35 Kőszeghy Elemér hagyatéka, Iparművészeti adattára: jegykorpusz.

Zur Geschichte der Silber- und Goldschmiedekunst in Veszprém

Verf. veröffentlicht hier einen Teil des Veszprémer Abschnittes seiner „Geschichte des Kunstgewerbes der XVIII. und XIX. Jahrhunderte“. Es werden die Daten der alten Gold- und Silberschmiede mitgeteilt. Der reichen mittelalterlichen Geschichte Veszpréms folgte eine lange Pause in der Kunstproduktion, nach der aber ein fruchtbares Zeitalter des Aufschwunges eingetreten ist. Das Barockzeitalter ist im Leben der Künste in Veszprém von hoher Bedeutung. Es läßt sich ein lebhafter Aufschwung nicht nur in der Baukunst und in den bildenden Künsten beobachten, sondern es ist eine Steigerung der schöpferischen Tätigkeit

auch auf dem Gebiet des Kunstgewerbes wahrzunehmen.

Die Daten der Archive, die sachlichen Denkmäler von Veszprém und von der Gegend dieser Stadt deuten auf die steigende Rolle des Kunstgewerbes, bereits am Anfang des XVIII. Jhs, hin. Verf. schildert in dieser Arbeit den Lebenslauf der Veszprémer Goldschmiede der neueren und neuesten Zeit. Es werden ihre Werke behandelt und vom Gesichtspunkt der universal-ungarischen Geschichte der Goldschmiedekunst aus untersucht.

Árpád Somogyi

Données relatives à l'orfèvrerie de Veszprém

L'auteur publie ici un détail du chapitre sur Veszprém de son ouvrage traitant de l'histoire des arts décoratifs du XVIIIe et XIXe siècles, notamment les données relatives aux anciens orfèvres de Veszprém. Après la riche période médiévale de l'histoire de Veszprém il y eut un long temps d'arrêt qui fut suivi d'un grand essor très fructueux. L'âge baroque a dans la vie artistique de Veszprém une grande importance: non seulement l'architecture et les arts plastiques en général connurent un grand

essor, mais on observe aussi dans les arts décoratifs une activité créatrice de plus en plus accrue.

Les données des archives et les monuments de Veszprém et de ses environs indiquent que les arts décoratifs ont joué déjà au début du XVIIIe siècle un rôle de plus en plus important. L'auteur, dans son ouvrage, retrace la vie des orfèvres de Veszprém à l'époque moderne et contemporaine. Il traite et étudie leurs oeuvres du point de vue de l'histoire hongroise de l'orfèvrerie.

Árpád Somogyi

ДА Н Н Ы Е К И С Т О Р И И В Е С П Р Е М С К О Г О Ю В Е Л И Р - Н О Г О И С К У С С Т В А

В данном очерке автор сообщает часть веспремской главы истории ювелирного искусства 18—19. вв., а именно материалы по бывшим ювелирам. После богатой средневековой главы истории Веспрема в жизни искусств следовал продолжительный перерыв, но затем начался плодотворный период подъема. Эпоха барокко сыграла значительную роль в жизни искусств в Веспреме; подъем показывается не только в архитектуре, в изобразительном искусстве, но и в области прикладного искусства наблюдается резкое повышение творческой деятельности.

Архивные материалы, как и предметные памятники из Веспрема и его окрестности указывают на повышенное значение истории прикладного искусства уже в связи с началом 18-го века. Автор нарисовал биографии веспремских ювелиров новой и новейшей эпохи, и рассматривает их с точки зрения всеобщей истории венгерского ювелирного искусства.

АРПАД ШОМОДЬИ: